

DELREDOVISNING AV UPPDRAG I REGLERINGSBREV

SiS återrapportering

Dnr 1.1.1-9609-2024

Samverkansuppdrag för att frigöra fler platser

Innehåll

SAMVERKANSUPPDRAG FÖR ATT FRIGÖRA FLER PLATSER	2
SAMMANFATTNING.....	4
1. UPPDRAGET OCH DELRAPPORTEN.....	5
2. BEHOVET AV PLATSER PÅ SIS.....	5
3. PÅGÅENDE SAMVERKAN.....	6
1. NATIONELLA SAMORDNAREN FÖR FLER KVALITATIVA VÅRDINSATSER	6
2. VÅRDFÖRETAGARNA.....	7
3. SKR SAMT KOMMUNER OCH REGIONER.....	8
4. SLUTSATSER OCH NÄSTA STEG.....	9

Sammanfattning

Under året har det skett en stor ökning av kommunernas behov av placering på Statens institutionsstyrelse (SiS). Myndigheten har haft utmaningar att tillgodose efterfrågan i den takt som har behövts. Det pågår ett intensivt arbete inom myndigheten gällande kapacitetshöjande åtgärder. Vidare pågår också ett arbete i samverkan med aktörerna i det aktuella uppdraget och med andra myndigheter, för att kunna lösa behovet av ändamålsenliga platser i samhällsvården gemensamt.

SiS har länge bedrivit samverkan med flera av de aktörer som ingår i det aktuella uppdraget. Detta bland annat inom uppdraget för att utveckla arbetet med stöd till avhoppare, genom samverkansstrukturen Bob och bilateralt med en rad olika kommuner, exempelvis Stockholms stad, Göteborgs stad och Haninge kommun.

Myndigheten har under hösten 2024 inlett nya samarbeten med Vårdföretagarna som syftar till att öka genomströmningen inom både missbruks- och ungdomsvården. Dessutom har samarbetet med SKR formaliserats alltmer i såväl operativa delar gällande barn och unga som myndigheten bedömer vara redo för nästa steg i vårdkedjan, som i strategiska diskussioner om behov och alternativ i vårdkedjan som behövs. Det arbetet fortsätter.

Regeringen beslutade den 19 september om ett ändringsbeslut i innevarande års regleringsbrev för Statens institutionsstyrelse. Myndigheten fick ett nytt uppdrag att i samverkan med relevanta aktörer i vårdkedjan, inventera och förbättra förutsättningarna för enskilda att få en ändamålsenlig vård. Det gäller särskilt i de fall där vård skulle kunna tillgodoses bättre i andra vårdformer än en placering vid SiS. Arbetet ska redovisas senast den 7 maj 2026. Detta PM utgör en delredovisning.

Prioriteringarna för återstoden av tiden för uppdraget är:

- Med hög intensitet fortsätta det kapacitetshöjande arbetet internt på myndigheten.
- Arbeta vidare med utvecklingen av modeller för utslussverksamhet i samverkan med Vårdföretagarna.
- Fortsätta en fördjupad samverkan med SKR och storstadskommunerna som sker i den mötesstruktur och de samtal som nu förs.

- Fördjupa samverkan med den nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdplatser inom den sociala barn- och ungdomsvården.

1. Uppdraget och delrapporten

Regeringen beslutade den 19 september 2024 om ett ändringsbeslut i innevarande års regleringsbrev för Statens institutionsstyrelse.

Statens institutionsstyrelse ska, i samverkan med relevanta aktörer i vårdkedjan, inte minst kommuner och regioner, SKR, den nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdplatser inom den sociala barn- och ungdomsvården och andra aktörer, såsom Vårdföretagarna, inventera och förbättra förutsättningarna för enskilda att få en ändamålsenlig vård. Det gäller särskilt i de fall där vård skulle kunna tillgodoses bättre i andra vårdformer än genom en placering vid SiS. Uppdraget syftar till att, genom en förstärkt och operativ samverkan i hela vårdkedjan, förbättra förutsättningarna för att frigöra fler platser och att barn och unga i behov av en placering ska kunna få sina behov tillgodosedda. Uppdraget delredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 7 januari 2025 och slutredovisas senast den 7 maj 2026.

I denna delredovisning redogör SiS för redan påbörjat arbete och pågående samverkan i detta syfte. I slutredovisningen återkommer myndigheten med en utförligare beskrivning av problembilden, genomfört arbete och resultat av det.

2. Behovet av platser på SiS

Mot bakgrund av den ansträngda platssituationen till följd av samhällsutvecklingen de senaste åren, där den grova kriminaliteten går ner i åldrarna och allt fler döms till sluten ungdomsvård för grövre brott och med längre påföljder, pågår ett intensivt arbete inom Statens institutionsstyrelse för att tillgodose behovet av platser. Behovet av platser för verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) har ökat kraftigt, vilket lett till ett underskott på platser för vård av barn och unga som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Samtidigt har också vårdtiderna inom ungdomsvården ökat de senaste åren, vilket påverkat den totala platskapaciteten. Under 2024 har SiS i genomsnitt varje vecka haft ett drygt 50-tal barn och unga som av myndigheten bedömt vara redo att gå vidare till andra vårdformer, men som av olika anledningar inte skrivits ut av den ansvariga socialnämnden.

Arbetet inom myndigheten för att öka kapaciteten handlar bland annat om att öppna tillfälligt stängda platser, ställa om mellan verksamheterna inom ungdomsvården enligt LVU till LSU och från verksamhet enligt LVM till ungdomsvård, återöppning av tidigare avvecklade verksamheter, utökning av grupper, förtätning och nybyggnation.

SiS verksamhet enligt LVU inom ungdomsvården är beroende av kommunernas bedömningar av när vård hos SiS ska ges, hur länge den ska pågå och när den ska avslutas. Myndigheten är skyldig att anvisa plats om socialnämnden har beslutat att barn, unga eller vuxna missbrukare ska vårdas vid SiS. Vården enligt LVU vid ett särskilt ungdomshem avslutas när socialnämnden bedömer att vården där inte längre behövs. Till skillnad från andra utförare av heldygnsvård kan SiS inte uppställa egna krav vid uppdrag från socialnämnden, eller avsluta ett uppdrag. Detta skapar en tröghet i systemet och påverkar antalet tillgängliga platser.

SiS är således en del i en vårdkedja och nästan alla barn och unga som placeras på SiS har ett fortsatt vårdbehov efter utskrivning. För att vårdkedjan ska fungera förutsätts att det finns alternativ efter en placering på SiS. Mot den bakgrunden är behovet av att fortsätta utveckla samverkan med alla aktörer ett viktigt område för SiS.

3. Pågående samverkan

På SiS genomförs en rad insatser för att frigöra fler platser genom effektivare utslussning till vård utanför SiS. En god samverkan är ett nödvändigt inslag för att genomströmningstakten ska kunna öka utan att kvalitet och säkerhet äventyras för barnet, den unge eller klienten. Som svar till uppdraget att förstärka den operativa samverkan i syfte att frigöra fler platser och samtidigt tillgodose att barn och unga som placeras får sina behov tillgodosedda redogörs i det här kapitlet för status i de samarbeten som har inletts med de olika aktörerna i vårdkedjan.

I. Nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdinsatser

I december 2023 tillsatte regeringen en nationell samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården. Den nationella samordnaren har i uppdrag att föreslå hur det kan skapas fler platser i familjehem, HVB och vid SiS särskilda ungdomshem. I uppdraget ingår också att genomföra en genomlysning av

omfattningen av platsbristen och vilka faktorer som ligger bakom den. Samordnaren ska också stödja och sprida goda exempel på hur samarbetet mellan berörda aktörer i hela vårdkedjan kan utformas.

Myndigheten har nyligen utsett en representant till samordnarens referensgrupp. Den nationella samordnaren har också genomfört ett verksamhetsbesök på ett SiS-hem. Samarbetet för att stödja platstillgång och kvalitet har påbörjats, men kontakterna och utbytet är planerat att intensifieras under våren 2025 för att hitta samverkansformer i syfte att arbeta fram strukturer för arbetet med vårdkedjan inom ramen för uppdraget.

I december 2024 deltog den nationella samordnaren i ett möte som myndighetens generaldirektör bjöd in till och som samlade företrädare för ett antal av de pågående statliga offentliga utredningarna med koppling till regeringens arbete med att reformera samhällsvården. Myndigheten avser att bjuda in till ytterligare möte under våren 2025, i syfte att identifiera och diskutera gemensamma framtidsfrågor utifrån utredningarnas fokusområden.

2. Vårdföretagarna

I samband med höstens möten har det framkommit att det finns kapacitet och kompetens bland de aktörer som Vårdföretagarna representerar och att Vårdföretagarnas medlemsorganisationer också har möjlighet att arbeta med flera av myndighetens målgrupper. Utifrån det har myndigheten mött Vårdföretagarna i inledande dialoger tillsammans med SKR och enskilda socialchefer från olika kommuner.

Samarbetet sker i två parallella arbeten: ett gällande missbruksvården och ett gällande ungdomsvården. Det första handlar om att tidigare kunna hjälpa vuxna missbrukare till nästa steg i vårdkedjan. Det andra innebär att utveckla arbetet i utslussningsfasen kring barn och ungdomar.

En del av det förstnämnda samarbetet skulle kunna vara att utveckla en modell som möjliggör att myndigheten inom missbruksvården ska kunna tidigarelägga vård i annan form utanför LVM-hemmet enligt 27 § LVM och därigenom öka genomströmningen inom missbruksvården. En förutsättning för det är trygga och säkra vårdkedjor vilket kräver gemensamma beslut mellan vårdkedjans aktörer. Ett samarbete har inletts på strategisk nivå och kommer fortsätta på operativ nivå. Att frigöra platser inom missbruksvården ökar myndighetens möjligheter att vid behov ställa om missbruksvårdsplatser till ungdomsvård.

Motsvarande arbete har inletts inom ungdomsvården. Genom höstens samtal har det identifierats att Vårdföretagarnas medlemsorganisationer har utnyttjad kapacitet och kompetens att vårda barn och unga som är redo för vård utanför SiS. Inom samverkan undersöks hur Vårdföretagarnas medlemsorganisationer kan fylla en större roll i utslussningverksamheten. Intentionen är att också här utveckla pilotverksamhet lokalt där barn och unga som myndigheten bedömer är redo för nästa steg i vårdkedjan ska ges ett alternativ utanför myndigheten i syfte att förbereda för nästa steg utan att tumma på kvalitet och säkerhet.

Som ett led i samverkansuppdraget har myndigheten också breddat kretsen aktörer den möter. Syftet är att öka myndighetens kunskap om andra vårdgivares verksamheter. Under hösten har studiebesök genomförts vid privata HVB-hem och fler besök kommer att ske i inledningen av 2025. Vid kontakter med större privata aktörer framgår att de har kapacitet att ta emot fler barn och unga, men att de uppger att de ofta är begränsade att göra detta utifrån de grunder som de har tillstånd att bedriva verksamhet för. Här ser myndigheten en potential att öka samarbetet kring barn och unga för att kunna utveckla vårdkedjan och samarbetet gällande genomströmning i vårdkedjan.

3. SKR samt kommuner och regioner

Under 2024 har SiS fört dialog med SKR och med storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö i olika konstellationer och sammanhang. Det har bland annat handlat om strategiska samverkansmöten som innehållit både dialog om platsituationen på SiS och mer operativ dialog med fokus på barn och unga som av SiS bedömts vara redo för nästa steg i vårdkedjan. Ett utfall av den intensifierade dialogen är att ett par områden att arbeta vidare med har identifierats. Det handlar bland annat om att gemensamt analysera barn och ungas behov och vilken vårdform som lämpligast tillgodoser de behov som finns. Som stöd för samtalen planeras även att ta fram robusta kunskapsunderlag baserat på Institutet för mänskliga rättigheters intervjuer med barn och unga.

Efter önskemål från bland annat landets socialchefer om mer information om platsläget har SiS initierat ett nyinrättat nyhetsbrev till landets socialtjänster. Nyhetsbrevet heter "Aktuellt från SiS" och skickas månadsvis. Det första nyhetsbrevet innehöll rubrikerna aktuellt från SiS, barn och unga i behov av placering och pågående åtgärder i dagsläget.

SiS tecknade mot slutet av 2023 ett samverkansavtal med Haninge kommun om insatser för att minska antalet placeringar på SiS, korta vårdtiderna och förbättra utslussning och hemflytt för placerade barn och unga. Samarbetet syftar till att bättre kunna matcha kommunens insatser mot behov som identifierats hos barnen och de unga under placeringen på SiS. Samarbetet kan även ge kommunen bättre förutsättningar att rusta sina verksamheter med rätt kompetens, utveckla nya arbetsformer och samordna stöd till föräldrar. Genom samarbetet ser SiS även möjligheter att korta placeringstiderna. Under 2024 har operativt samarbete påbörjats och den första ungdomen har deltagit i vårdsamordningen. Arbetet fortsätter.

4. Slutsatser och nästa steg

För SiS är samverkan med alla aktörer i vårdkedjan ett viktigt och prioriterat arbete. Samhällsutvecklingen och den ansträngda platsituationen inom samhällsvården har lett till en insikt bland samtliga aktörer i vårdkedjan att ingen enskild aktör sitter på lösningen. Samverkan behövs för att hitta gemensamma lösningar. Mot den bakgrunden har SiS under 2024 förstärkt sin så väl strategiska som operativa samverkan på olika nivåer med berörda aktörer.

Det övergripande syftet med samverkan med aktörerna i vårdkedjan är att förbättra förutsättningarna för att frigöra fler platser och att barn och unga i behov av en placering ska kunna få sina behov tillgodosedda.

Prioriteringarna för återstoden av tiden för uppdraget är:

- Med hög intensitet fortsätta det kapacitetshöjande arbetet internt på myndigheten.
- Arbeta vidare med utvecklingen av modeller för utslussverksamhet i samverkan med Vårdföretagarna.
- Fortsätta en fördjupad samverkan med SKR och storstadskommunerna som sker i den mötesstruktur och de samtal som nu förs.
- Fördjupa samverkan med den nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdplatser inom den sociala barn- och ungdomsvården.

SiS återkommer senast den 7 maj 2026 med slutredovisningen av regeringsuppdraget. I den kommer myndigheten att redogöra för resultaten av den förstärkta samverkan med vårdkedjans övriga aktörer.